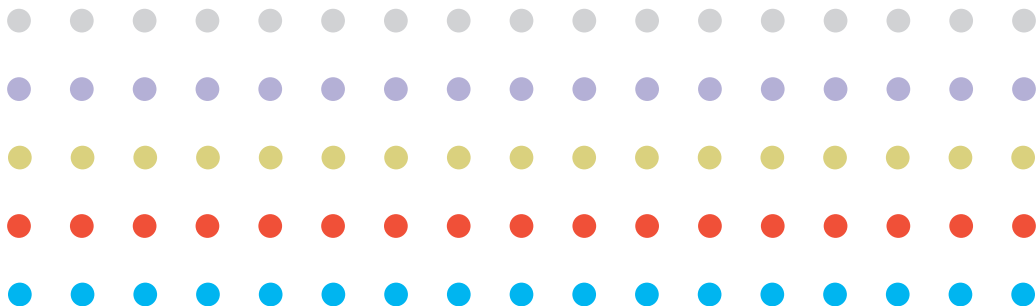

URAD
REPUBLIKE
SLOVENIJE
ZA *intelektualna*
LASTNINO

INTELEKTUALNA LASTNINA

vodnik za novinarje

oktober 2008

OBSTAJAJO ŠTIRI GLAVNE VRSTE PRAVIC
INTELEKTUALNE LASTNINE:

Patenti	3
Znamke	6
Modeli	9
Avtorska in sorodne pravice	12

PATENTI

Kaj je patent?

Patent je dogovor med posameznikom in državo. Država posamezniku podeli pravico preprečiti drugim, da izdelujejo, uporabljajo, prodajajo ali uvažajo proizvode varovanega izuma. V zameno podatki o patentni prijavi 18 mesecev po njeni vložitvi postanejo javni.

Patent imetniku omogoča, da prepreči konkurentom tržiti izdelke ali uporabljati postopke, ki so predmet patentnega varstva, in da za svoje izdelke zaračuna nadomestilo. S svojim izumom lahko tudi ustvari prihodek iz licenčnin, plačanih za licencirane izdelke. Patent se namreč lahko kupuje in prodaja kot katero koli drugo premoženje.

Kako se pridobi slovenski patent?

Slovenski patent se pridobi z vložitvijo prijave pri Uradu RS za intelektualno lastnino. Prijava mora vsebovati zahtevo za podelitev patenta, opis izuma, patentni zahtevki ali zahtevke, povzetek izuma in po potrebi skice ter potrdilo o plačilu prijavne pristojbine.

Katere izume je mogoče patentirati?

Za pridobitev patenta mora biti izum nov, ne sme očitno izhajati iz obstoječega stanja tehnike in biti mora industrijsko uporabljiv. Izuma ni mogoče patentirati, če ga javnost že pozna, zato pred vložitvijo patentne prijave ne sme biti objavljen ali razkrit nikjer na svetu.

Izum je lahko nov izdelek, nov postopek, nova naprava za izvajanje postopka ali nova uporaba že znanega izdelka.

Patentirati pa ni mogoče na primer odkritij, znanstvenih teorij, matematičnih metod in drugih pravil, načrtov, metod in postopkov za duhovno aktivnost, postopkov zdravljenja, ki se uporabljajo neposredno na živem človeškem ali živalskem telesu, in izumov, ki so v nasprotju z javnim redom ali moralo.

Kako dolgo traja patent?

Patent lahko ob plačilu ustreznih pristojbin traja največ 20 let.

Kakšni so stroški pridobitve in vzdrževanja patenta?

Trenutna prijavna pristojbina za slovenski patent znaša 110 € in vključuje vzdrževanje patenta za prva tri leta njegovega trajanja. Po treh letih se vsako leto plačuje pristojbina za vzdrževanje veljavnosti, ki znaša na začetku 34 € in se potem postopoma zvišuje.

Kako se pridobi patent v tujini?

Za pridobitev patenta v tujini obstajajo trije načini:

1. nacionalna pot: prijava za nacionalni patent se vloži v vsaki državi, v kateri želite pridobiti varstvo;
2. evropska pot: prijava za evropski patent (evropski patent ni patent Skupnosti, o katerem se države EU šele dogovarjajo!) se lahko vloži pri Uradu RS za intelektualno lastnino, ki jo pošlje Evropskemu patentnemu uradu; ob izpolnitvi določenih formalnosti lahko patent velja v vseh državah članicah Evropske patentne konvencije, tudi v Sloveniji;
3. mednarodna pot: mednarodna prijava se lahko vloži pri slovenskem uradu, ki jo pošlje Svetovni organizaciji za intelektualno lastnino (WIPO); velja za vseh 139 držav članic Pogodbe o sodelovanju na področju patentov, katerih članica je tudi Slovenija.

Kako se patent uveljavlja?

Patent se uveljavlja s tožbo pri pristojnem sodišču. Če je postopek uspešen, se lahko zaustavi nadaljnja kršitev patenta in povrne nastala škoda.

Pravice, ki izhajajo iz patenta, podeljenega v Sloveniji, veljajo samo na njenem ozemlju. Če želite preprečiti njegovo gospodarsko izkoriščanje v drugih državah, ga morate v vsaki zadevni državi ustrezno zavarovati. Tudi evropski enotni trg ne razveljavlja nacionalnih patentnih sistemov. Za patentirane izume še vedno veljajo meje.

ZNAMKE

Kaj je znamka?

Znamka je znak, ki ga trgovec uporabi, da svoj izdelek ali storitev loči od enakih izdelkov ali storitev drugih trgovcev in hkrati utrdi svoj ugled. Znamke pomagajo kupcem prepoznati podjetje in ga opredeliti na podlagi kakovosti izdelkov ali storitev, ki jih ponuja. Znamke so lahko besede, logotipi, slogani, barve, oblike ali zvoki.

Skladno z mednarodnimi tržnimi praksami so registrirane znamke pogosto označene s simbolom ® (*angl.* registered), neregistrirane znamke pa s TM (*angl.* trade mark) ali SM (*angl.* service mark), vendar te oznake niso obvezne in ne zagotavljajo nikakršnega dodatnega pravnega varstva.

Kako se registrira znamka?

Znamko njen imetnik registrira pri pristojni ustanovi (v Sloveniji je to Urad RS za intelektualno lastnino), in sicer za en sam izdelek ali več. S tem pridobi pravico do njene uporabe na ozemlju, kjer je registrirana.

Prijava mora vsebovati zahtevo za registracijo, prikaz videza znamke, seznam blaga ali storitev, za katere se zahteva varstvo, in potrdilo o plačilu prijavnice pristojbine.

Katere znamke je mogoče registrirati?

Registrirajo se lahko znamke, ki imajo razlikovalno naravo ter niso zavajajoče ali zlahka zamenljive z drugimi znamkami.

Kot znamka se ne morejo registrirati splošni izrazi (npr. znamka KOLO za kolesa), opisni izrazi, ki se v trgovinah običajno uporabljajo za opis nekega izdelka (npr. JABOLKO za trgovine z živili), besede in slike, ki nasprotujejo javnemu redu in moralni, ter zastave, grbi, uradni znaki, žigi ter emblemi držav in mednarodnih organizacij, ki so zavarovani pri Svetovni organizaciji za intelektualno lastnino (WIPO).

Kako dolgo je varovana slovenska znamka?

Znamko je mogoče registrirati za obdobje desetih let, potem pa vsakih deset let registracijo obnoviti.

Kakšni so stroški registracije in vzdrževanja slovenske znamke?

Višina pristojbin je odvisna od števila razredov mednarodne klasifikacije, v katere se razvrščajo izdelki ali storitve, za katere se zahteva varstvo. Prijavna pristojbina za vključno tri razrede znaša trenutno 100 €, za vsak nadaljnji razred pa 20 €. Pristojbina za registracijo znamke z veljavnostjo za prvih deset let znaša 150 € za tri razrede, za vsak nadaljnji razred pa 50 €. Skupni minimalni stroški znašajo torej 250 €. Pristojbina za podaljšanje veljavnosti znamke za novo 10-letno obdobje znaša 150 €.

Kako se registrira znamka v tujini?

Za zagotovitev varstva znamke zunaj Slovenije obstajajo trije načini:

1. nacionalna pot: prijava za registracijo se vložijo v vsaki državi, v kateri želite pridobiti varstvo;
2. regionalna pot: prijava za registracijo, ki velja v državah članicah regionalnih sporazumov, se vložijo pri regionalnih uradih. Za Slovenijo je gotovo najzanimivejši evropski Urad za usklajevanje na notranjem trgu s sedežem v Alicanteju v Španiji, prek katerega je mogoče pridobiti varstvo znamke za celotno območje EU. Obstajajo pa še beneluški urad za države Beneluksa in dva urada za afriško področje;
3. mednarodna pot: prijava se vložijo pri Uradu RS za intelektualno lastnino, ki jo pošlje Svetovni organizaciji za intelektualno lastnino (WIPO); velja za vseh 84 držav članic Madridskega sporazuma o mednarodnem registriranju znamk ali njegovega protokola, katerih članica je tudi Slovenija.

Kako se znamka uveljavlja?

Varstvo znamke se v Sloveniji uveljavlja s tožbo pri Okrožnem sodišču v Ljubljani. Če je postopek uspešen, se s lahko zaustavi nadaljnja kršitev in povrne nastala škoda.

V primerih ponarejanja znamke se lahko njen imetnik za zavarovanje svojih interesov obrne tudi na carinske organe in tržni inšpektorat, s pomočjo katerih se sporni izdelki zasežejo.

MODEL

Kaj je model?

Model je zunanji videz izdelka, se pravi njegova oblika ali površinski vzorec. Velikega pomena je za številne industrijske, modne in obrtne izdelke pa tudi za embalažo.

Model je lahko nov izdelek (npr. oblika čajnika), nov del izdelka (npr. izdelan ročaj noža) ali nov dvodimenzionalni vzorec ali okrask za uporabo na izdelku (npr. cvetlični vzorec na krožniku, oblekah ipd.).

Z registracijo modela oziroma videza izdelka pridobi imetnik pravico, da drugim prepreči izdelavo ali prodajo enakih izdelkov ali izdelkov podobnega videza. Tako kot vsako trgovsko blago je tudi model mogoče prodajati ali zanj podeliti licenco.

Kako se registrira model?

V Sloveniji se prijava za registracijo vloži pri Uradu RS za intelektualno lastnino. Vsebovati mora zahtevo za registracijo, naziv izdelka, nekaj fotografij ali grafičnih prikazov videza izdelka iz različnih pogledov in potrdilo o plačilu ustrezne pristojbine.

Katere modele je mogoče registrirati?

Na dan vložitve prijave za registracijo mora biti model praviloma nov, kar pomeni, da v javnosti ni poznan. Poleg tega mora imeti 'individualno naravo'. To pomeni, da pri 'informiranem uporabniku', npr. nekom, ki je seznanjen z zadevnim izdelkom in ki ni oblikovalec, ne vzbuja vtisa, da je ta model nekje že videl. Na primer: če papirničar med obstoječim nalivnikom in novim nalivnikom, za katerega se zahteva registracija, ne bi mogel ugotoviti razlike, registracija ne bi bila mogoča.

Ni mogoče registrirati modelov, ki ne izpolnjujejo pogojev glede novosti in individualne narave, tistih, ki so določeni izključno s tehnično funkcijo izdelka, ki se varuje s patentom (npr. videz konice izvijača), varovanih uradnih simbolov in emblemov ter modelov, ki nasprotujejo javnemu redu in morali.

Kako dolgo je varovan slovenski model?

Registrirani model traja v Sloveniji pet let oziroma s petletnimi podaljšanji največ 25 let.

Kako se registrira model v tujini?

Za zagotovitev varstva modela zunaj Slovenije obstajajo trije načini:

1. nacionalna pot: prijava za registracijo se vložijo v vsaki državi, v kateri želite pridobiti varstvo;

-
2. regionalna pot: prijava za registracijo, ki velja v državah članicah regionalnih sporazumov, se vloži pri regionalnih uradih. Za Slovenijo je gotovo najzanimivejši evropski Urad za usklajevanje na notranjem trgu s sedežem v Alicanteju v Španiji, prek katerega je mogoče pridobiti varstvo znamke za celotno območje EU. Obstajajo pa še beneluški urad za države Beneluksa in dva urada za afriško področje;
 3. mednarodna pot: prijava se vloži pri Uradu RS za intelektualno lastnino, ki jo pošlje Svetovni organizaciji za intelektualno lastnino (WIPO); velja za vseh 54 državah članicah Haaškega sporazuma o mednarodni registraciji modelov, katerega članica je tudi Slovenija.

Kakšni so stroški registracije in vzdrževanja slovenskega modela?

Pristojbina za registracijo enega videza izdelka je 80 €, če pa se prijava nanaša na več videzov izdelkov, ki so uvrščeni v isti razred mednarodne klasifikacije, pa za vsak videz po 65 €. V tej pristojbini je že vključeno vzdrževanje modela za prvih pet let njegovega trajanja, pristojbina za nadaljnje petletno obdobje pa znaša 70 €.

Kako se model uveljavlja?

Varstvo modela se v Sloveniji uveljavlja s tožbo pri Okrožnem sodišču v Ljubljani. Če je postopek uspešen, se s lahko zaustavi nadaljnja kršitev in povrne nastala škoda.

Videz izdelka, ki je varovan z modelom, lahko hkrati varuje tudi avtorska pravica, ki je samodejna.

AVTORSKA IN SORODNE PRAVICE

Kaj je avtorska pravica?

Avtorska pravica varuje intelektualne stvaritve s področja književnosti, znanosti in umetnosti, torej izvirna literarna, dramska, glasbena in umetniška dela, objavljene izdaje del, zvočne zapise, filme, oddaje... Avtorju zagotavlja monopol nad izkoriščanjem njegovega dela ter spoštovanje njegovih moralnih interesov (moralne pravice) in premoženjskih koristi (materialne pravice).

Avtorska pravica ne varuje idej, načel in odkritij, uradnih besedil z zakonodajnega, upravnega in sodnega področja ter ljudskih književnih in umetniških stvaritev.

Avtorska pravica je samodejna, se pravi da ni potrebna nobena formalnost, da bi bilo delo avtorskopravno varovano, zaradi zavarovanja dokazov pa lahko imetnik pravice vpiše primerek svojega dela v register varovanih del pri Avtorski agenciji za Slovenijo.

Nekatere države zahtevajo označitev dela z mednarodno oznako ©, ki sledi imenu imetnika avtorske pravice in letu objave, vendar to ni bistveni pogoj v Sloveniji in večini držav članic EU.

Avtorsko pravico je mogoče kot obliko intelektualne lastnine kupiti, prodati ali kako drugače prenesti.

Kdaj je uporaba avtorskih del prosta?

Zakon dopušča izjeme, ko je uporaba avtorskih del prosta, tj. brez avtorjevega dovoljenja in brez plačila honorarja avtorju (npr. za namene obveščanja javnosti, za potrebe pouka idr.). Prosto je tudi reproduciranje (kopiranje, presnemavanje) avtorskih del do treh primerkov za zasebno uporabo fizičnih oseb ali za lastno uporabo znotraj nekaterih javnih ustanov (arhivi, knjižnice, šole). Za ublažitev škode, ki jo avtorji utrpijo s prostim zasebnim reproduciranjem njihovih del, jim zakon priznava posebno pavšalno nadomestilo, ki so ga dolžni plačati proizvajalci oziroma uvozniki proizvodov, ki omogočajo množično kopiranje in presnemavanje avtorskih del.

Kako dolgo traja avtorska pravica?

Avtorska pravica traja v Sloveniji za časa avtorjevega življenja in še 70 let po njegovi smrti.

Kaj so sorodne pravice?

Nosilci avtorski sorodnih pravic so izvajalci avtorskih in folklornih del, proizvajalci fonogramov, filmski producenti, RTV organizacije, založniki in izdelovalci podatkovnih baz, se pravi tisti, ki omogočajo, da so avtorska dela dostopna širši javnosti. Sorodna pravica traja praviloma 50 let od njenega nastanka.

Avtorska pravica in internet

Zakon o avtorski in sorodnih pravicah velja za dela, objavljena na internetu, enako kot za dela, objavljena v fizični obliki.

Objava tujega gradiva na spletni strani brez privoljenja imetnika avtorske pravice velja za kršenje avtorske pravice. To velja tudi za intranet (dostopen samo članom kolektiva).

Na svetovnem spletu se avtorska pravica uveljavlja v različnih oblikah. Spletne strani in vsi besedilni članki na spletni strani veljajo za posamezna literarna dela. Grafike so na splošno umetniška dela, vse zvočne datoteke pa so zvočni zapisi, ki vsebujejo posamezna glasbena dela. Ena sama spletna stran bo po vsej verjetnosti vsebovala več različnih avtorskih pravic.

Če želite s spletne strani kar koli prekopirati in prilepiti v lasten dokument ali natisniti spletno stran, morate od imetnika avtorske pravice pridobiti dovoljenje. Številne spletne strani vsebujejo obvestilo o avtorski pravici, v katerem je podrobno navedeno, kako se lahko gradivo na tej spletni strani uporabi. Dovoljenje je lahko dano že v okviru tega obvestila.

Kako se avtorska pravica uveljavlja?

Avtorska pravica je kršena, kadar nekdo uporablja avtorsko delo ali predmet sorodnih pravic brez soglasja imetnika te pravice, razen če zakon takšno uporabo dovoljuje.

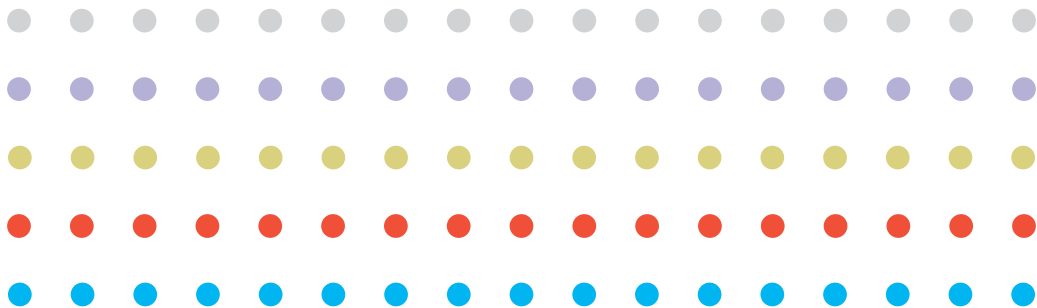

Za spore v zvezi z avtorsko in sorodnimi pravicami je izključno pristojno Okrožno sodišče v Ljubljani. Imetnik pravic lahko pri tem sodišču vloži tožbo zaradi kršitve pravic in uveljavlja enega ali več tožbenih zahtevkov (npr. prepoved kršitve, odstranitev predmetov kršitve iz gospodarskih tokov, uničenje predmetov kršitve, povrnitev škode, objavo sodbe, civilno kazen) ter vloži predlog za izdajo začasne odredbe.

Kršitev avtorske pravice se lahko obravnava tudi kot prekršek ali kot kaznivo dejanje.

Kaj je kolektivno upravljanje avtorskih pravic?

Kolektivno upravljanje avtorskih pravic omogoča avtorjem in drugim imetnikom pravic bolj preprosto in učinkovito upravljanje pravic v razmerah množičnega koriščenja njihovih del, uporabnikom pa enostaven dostop do zakonite uporabe številnih del. Posebej za ta namen se ustanovijo kolektivne organizacije avtorjev, ki nastopajo kot kolektivni zastopnik avtorjev določene vrste del (glasbenih, književnih, avdiovizualnih itd.) iz vse države. Na podlagi recipročnih sporazumov med ustreznimi kolektivnimi organizacijami iz različnih držav je omogočeno kolektivno upravljanje pravic domačih avtorjev v tujini in tujih avtorjev pri nas. Domačim uporabnikom avtorskih del je na ta način omogočen dostop do repertoarja del avtorjev tako rekoč z vsega sveta.

Več informacij je na voljo na spletni strani Urada RS za intelektualno lastnino www.uil-sipo.si ali po telefonu 01/620 31 85.